

Salems kommun
Säby Torg 16
144 80 Rönninge

Elektronisk delgivning

Anmälan om vattenverksamhet, anläggande av våtmark inom fastigheterna Uttringe 1:12 och 1:935, Salems kommun

Beslut

Länsstyrelsen förelägger er att vidta följande försiktighetsmått i samband med anläggandet av våtmark, mm. inom fastigheterna Uttringe 1:12 och 1:935 i Salems kommun.

- Åtgärderna i bäcken får endast genomföras när det är låg vattenföring.
- Arbeten får inte genomföras mellan den 1 april till den 15 juli.

I övrigt kan verksamheten utföras så som beskrivits i anmälan. Verksamhetens läge framgår av kartbilagan.

Åtgärderna ska vara utförda senast den 31 mars 2027. I annat fall ska en ny anmälan om vattenverksamhet göras till Länsstyrelsen.

Motivering

Länsstyrelsen är tillsynsmyndighet för vattenverksamheter. När ett anmälningsärende är tillräckligt utrett ska tillsynsmyndigheten förelägga verksamhetsutövaren att vidta de försiktighetsmått som behövs enligt miljöbalken. Det framgår av 23 § förordning (1998:1388) om vattenverksamheter.

För att minimera spridningen av finkornigt material får arbete i vattenområde inte ske vid höga vattenflöden.

För att minska påverkan på djur och växter får inga arbeten utföras under perioden 1 april till 15 juli.

Viktig information

En förutsättning för att få utföra arbeten i vatten är att du har rådighet över vattenområdet. Rådighet kan du ha genom att äga vattenområdet, via servitut eller genom avtal med fastighetsägaren. Länsstyrelsen prövar inte rådigheten i anmälan.

Ni bör kontrollera med kommunens bygg- och miljönämnd om det behövs en separat anmälan enligt 9 kap. miljöbalken eftersom våtmarken även ska tjäna som dagvattenrening. Ni bör även kontrollera om dispens från strandskyddsbestämmelserna kan behövas för någon av åtgärderna som planeras.

Enligt miljöbalken ska den som utför en åtgärd som riskerar att påverka miljön bedriva egenkontroll. Egenkontroll innebär att du fortlöpande ska planera och kontrollera verksamheten för att undvika att miljön skadas. Vid yrkesmässig verksamhet gäller även bestämmelserna i förordning (1998:901) om verksamhetsutövarens egenkontroll.

Beskrivning av ärendet

Verksamhetens ungefärliga läge (SWEREF 99 TM): N 6564535, E 657745

Anmälan om vattenverksamhet kom in till Länsstyrelsen den 1 juli 2022. Av anmälan framgår i korthet följande:

”Anmälan avser anläggande av ett drygt 1 hektar stort våtmarksområde som omfattar en damm och en översilningsvåtmark inklusive anläggningar för rekreation i form av två nya stigar med kompletterande spänger och två bryggor / plattformar i trä för naturpedagogik.

Vattnet kommer ifrån Flatenbäcken som idag går orenad ut i Uttran. Genom en omledning av huvuddelen av Flatenbäckens vattenflöde kan vattnet ledas in i en damm som grävs och sedan översila intilliggande naturmark. Dammen grävs i låglänt naturområde som utgörs av trivallövskog, främst unga björkar. Åtgärden är utformad för att stärka områdets naturvärden, rekreativmöjligheter och för att rena Flatenbäckens vatten innan det når recipienten Uttran vars ekologiska status är ”Otillfredsställande”.

Marken utgörs av torv, grundvattennivån ligger ca 0,2 m under marknivå och allt tyder på att det är ett utströmningsområde för grundvatten. Det innebär att det inte föreligger någon risk för förorening av grundvattnet på platsen.”

Anmälan översändes till bygg- och miljönämnden i Salems kommun och yttrande kom in den 24 augusti. Av yttrandet framgår att Bygg- och miljönämnden ser positivt på åtgärden.

Du kan överklaga beslutet

Se bilaga 1.

Beslutande

Beslutet har fattats av miljöhandläggare Klas Jonsson.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Bilagor

1. Överklagandehänvisning mark- och miljödomstolen
2. Kartbilaga.

Kopia till:

Bygg- och miljönämnden, Salems kommun

Du kan överklaga beslutet hos mark- och miljödomstolen

Om du inte är nöjd med Länsstyrelsens beslut, kan du skriftligen överklaga beslutet hos mark- och miljödomstolen.

Hur överklagar jag beslutet?

Länsstyrelsen måste pröva att överklagandet har kommit in i rätt tid, innan det skickas vidare tillsammans med handlingarna i ärendet. Därför ska du lämna eller skicka din skriftliga överklagan till Länsstyrelsen Stockholm antingen via e-post; stockholm@lansstyrelsen.se, eller med post; Länsstyrelsen Stockholm, Box 22067, 104 22 Stockholm.

Tiden för överklagande

Ditt överklagande måste ha kommit in till Länsstyrelsen **inom tre veckor** från den dag du fick del av beslutet. Om det kommer in senare kan överklagandet inte prövas. I ditt överklagande kan du be att få ytterligare tid till att utveckla dina synpunkter och skälen till att du överklagar. Sedan är det mark- och miljödomstolen som beslutar om tiden kan förlängas.

Ditt överklagande ska innehålla

- Vilket beslut som du överklagar, beslutets datum och diarienummer.
- Hur du vill att beslutet ska ändras.
- Varför du anser att Länsstyrelsens beslut är felaktigt.

Om du har handlingar som du anser stödjer din överklagan så bör du bifoga kopior på dessa. Kontakta Länsstyrelsen i förväg om du behöver bifoga filer som är större än 15 MB via e-post.

Ombud

Om du anlitar ett ombud som sköter överklagandet åt dig ska ombudet underteckna skrivelsen, bifoga en fullmakt i original från dig samt uppge sitt eget namn, adress och telefonnummer.

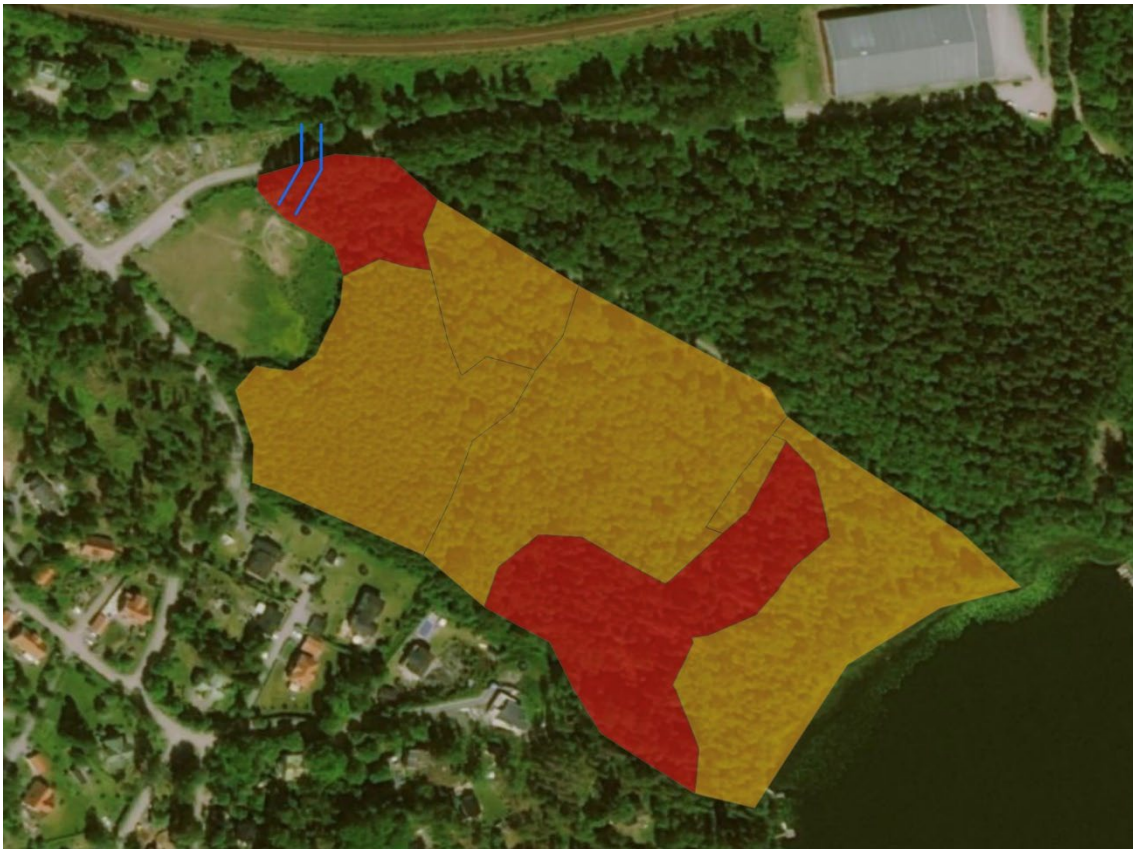
Behöver du veta mer?

Har du ytterligare frågor kan du kontakta Länsstyrelsen via e-post, stockholm@lansstyrelsen.se, eller via växeltelefonnummer 010-223 10 00. Ange diarienummer 38494-2022.

PM Konsekvensbeskrivning Garnuddsvägen

Bakgrund och syfte

Ekologigruppen har på uppdrag av Salems kommun utfört en konsekvensbeskrivning av naturvärden vid Garnuddsvägen (Figur 1) inför en omdragning av ett dike. Under besöket undersöktes hur områdets naturvärden kan komma att påverkas av eventuell omdragning av det dike som idag går nord och öst (Figur 3) om området. Bedömningen är att det eventuella dikets påverkan på skogens naturvärden är marginell och att eventuella ingrepp i skogen kan kompenseras med enkla medel. Fältbesök genomfördes onsdag 23 mars 2022 av Ossian Rydebjörk, ekolog på Ekologigruppen AB.

Figur 1. Karta över Garnuddsvägen. Inom de parallella blåa sträcken utreds det eventuella diket. Röda polygoner utgör naturvärdesklass 2 – högt naturvärde, och orangea polygoner utgör naturvärdesklass 3 – påtagligt naturvärde.

Områdesbeskrivning

Allmän beskrivning av området

Området utgörs av en smal remsa blandlövsskog med litet inslag av ung gran (Figur 2 och 4). De dominerande trädslagen är klibbal och vårtbjörk, men även sälg och gran förekommer sparsamt. Området ligger i nordvästra kanten av ett skogsområde som klassats som naturvärdesklass 2 - högt naturvärde (Figur 1), i en naturvärdesinventering genomförd 2020 (Ekologigruppen 2020).

Området är hydrologiskt påverkat av dikning från norr och öster (figur 3). I väst angränsar området till ruderatmark där skräp dumpats in i skogspartiet.

Naturvärden

Områdets naturvärden är främst knutna till förekomsten av död ved. Två stående lågor och tre liggande lågor noterades vid den tänkta sträckan för diket. Här observerades större hackspett födosöka under fältbesöket, på en av de stående lågorna. Mindre hackspett (rödlistad som nära hotad) och gröngöling (tidigare rödlistad) hördes i närområdet, och området bedöms utgöra en del av deras födosökningsområde. Blommande sälgar utgör även viktiga nektarkällor tidigt på våren för många insekter. Trots dikning uppvisar området viss hygrefil prägel av markvegetationen, vilket också bidrar till områdets naturvärde. Träden inom inventeringsområdet faller dock inte in under definitionen för skyddsvärda träd. Inga fågelbon eller naturvårdsarter noterades inom inventeringsområdet vid fältbesöket 2022. Däremot har flera naturvårdsarter noterats inom norra naturvärdesklass 2-området som inventeringsområdet är en del av, men inte där det tänkta diket planeras dras.

Beskrivning av konsekvenser

Områdets hydrologiska status bedöms inte påverkas avsevärt eftersom det redan idag går diken norr, öster och söder om området. Skogspartiets naturvärden som helhet (norra naturvärdesklass 2-området, Figur 1) är främst centrerade till mitten av området. Eftersom den relativt korta sträcka som utreds för att tas i anspråk ligger i utkanten av detta område, där gamla träd saknas och mängden död ved är mindre än i området i stort, bedöms områdets naturvärden inte påverkas avsevärt av eventuell exploatering.

Ingreppet skulle innebära (beroende på dikets bredd) att cirka 40 alar, cirka 10 björkar, ett fåtal sälgar och unga granar, samt övrigt slyuppslag, behöver tas bort. Träden är unga till medelålders och har en diameter på uppskattningsvis 5 – 35 cm. Även den döda veden, cirka fem lågor, behöver flyttas.

Sammantaget bedöms den planerade åtgärden inte orsaka negativa konsekvenser på identifierade naturvärden i området. En omdragning av diket skulle dessutom leda till att den nedskräpning som skett i skogskanten tas om hand om eftersom skräpet ligger mitt i vägen för det tänkta diket.

Förslag till kompensation

För att kompensera förlusten av de levande lövträden samt den döda veden föreslås att ett mindre område av motsvarande storlek sparas intill och lämnas för fri utveckling. På så vis kan ny död ved successivt skapas naturligt och arter som mindre hackspett som är beroende av lövträd och död ved kan fortsättningsvis trivas i området. De träd som faller föreslås lämnas i närområdet för att inte förlora död ved. Den döda ved som redan finns i dagsläget föreslås också flyttas inom det naturvärdesklass 2-området inom vilket åtgärderna för dikesdragningen föreslås utföras.

Källförteckning

Tryckta källor

ArtDatabanken 2020. Rödlistade arter i Sverige 2020. Uppsala: Artdatabanken SLU.

Anderberg, R. 2020. Naturvärdesinventering västra Garnudden, Salems kommun. Ekologigruppen AB

Nitare, J. 2019. Skyddsvärd skog –Naturvårdsarter och andra kriterier för naturvärdesbedömning. Jönköping: Skogsstyrelsen.

SFS 2007:845. Artskyddsförordning

Digitala källor

ArtDatabanken2020. Artfakta ArtDatabanken. <http://www.artfakta.artdatabanken.se> (Hämtad: 2022-03-24).

Artportalen 2020. Artportalen, rapportsystem för arter. <http://www.artportalen.se> (Hämtad: 2022-03-24).

Skogsstyrelsen 2020. Skogens pärlor, databas över skyddsvärd skog. Tillgänglig: <https://kartor.skogsstyrelsen.se/kartor/> (Hämtad: 2020-05-05)

Bilagor

Figur 2. Biotopbild inifrån inventeringsområdet. Trädslagsfördelningen utgörs främst av klibbal, vårtbjörk, sälg och gran.

Figur 3. Diket som går öster om inventeringsområdet.

Figur 4. Biotopbild tagen i det planerade dikets riktning.

Artskyddsutlåtande: Detaljplan Västra Garnudden och bedömning av påverkan på ett mindre hackspettsrevir Salems kommun Stockholms län

Uppdragsgivare

Salems kommun
144 80 Rönninge
Telefon. Växel 08-532 598 00

Uppdragsgivarens kontaktperson

Jonas Hanifi och Sonia Khan
08- 532 598 38
Sonia.khan@salem.se

Uppdragstagare

Naturcentrum AB
Strandtorget 3
444 30 Stenungsund
Tel. 010-220 12 00
E-post: ncab@naturcentrum.se

Projektledare, fältinventering och rapport

Thomas Strid
Tel: 010-220 12 27
E-post: thomas.strid@naturcentrum.se

Kartmaterial

©Lantmäteriet

Denna rapport bör citeras

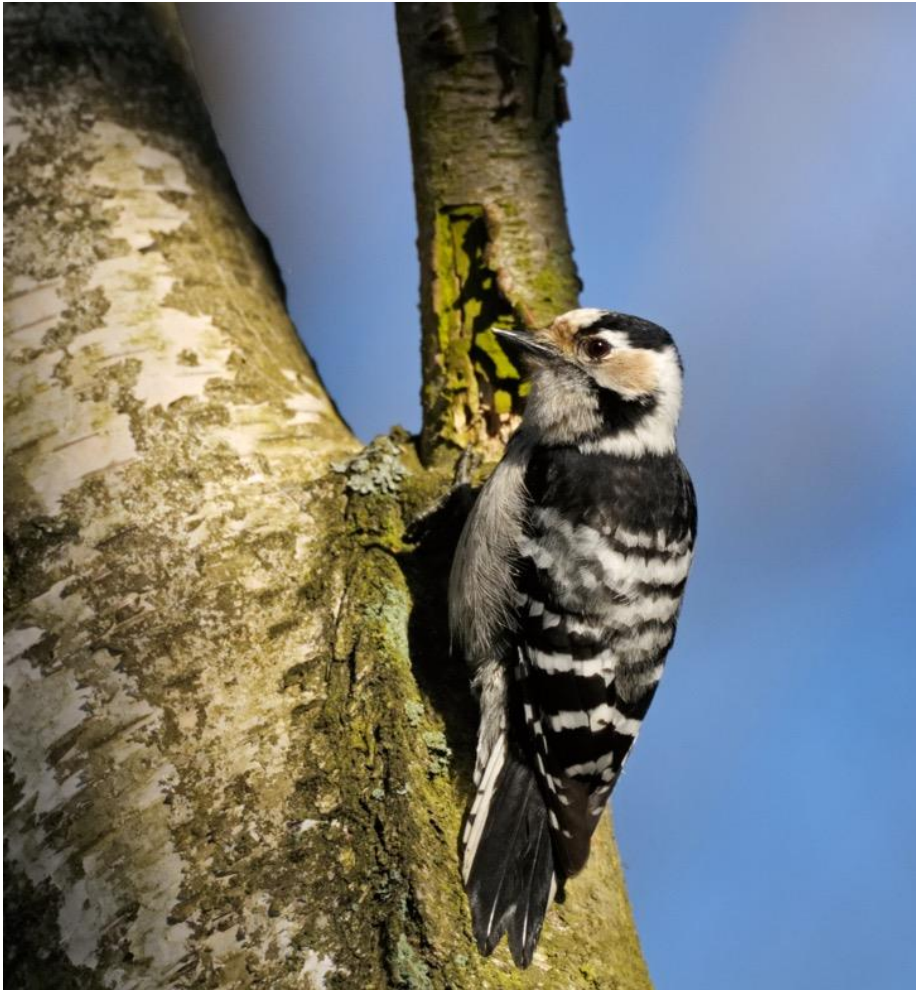
Strid, T 2023. Artskyddsutlåtande:
Detaljplan Västra Garnudden och bedömning av påverkan på ett mindre hackspettsrevir
Salems kommun Stockholms län. Naturcentrum AB i PDF-rapport på 18 sidor till
Salems kommun.

Omslagsbild: Området med ung björkskog där dagvattendamm planeras. Foto Thomas Strid, Naturcentrum AB.

Foton i rapporten: Jens Morin, Naturcentrum AB

Innehåll

Sammanfattning.....	4
Uppdrag och bakgrund	5
Artskyddsförordningen	7
Detaljplan för Västra Garnudden.....	10
Förslag till utformning av dagvattendamm och översilning	10
Mindre hackspett vid Västra Garnudden	14
Påverkan på livsmiljö vid Västra Garnudden	15
Skyddsåtgärder och kompensationsåtgärder	16
Referenser.....	19
Publikationer.....	19
Internetbaserade källor	19

Figur 1: Mindre hackspett (hona), en rödlistad fågelart som häckar i området. Bedömningen är att föreslagen detaljplan för Västra Garnudden är förenlig med artskyddsförordningen med föreslagna skyddsåtgärder och att den mindre hackspettens livsmiljöer därmed även framgent kommer bibehålla sin kontinuerliga ekologiska funktion för arten.

Sammanfattning

Naturcentrum AB har på uppdrag av Salems kommun fått i uppdrag att delta i processen för utformning av dagvattendamm och översilning inom Västra Garnuddens så att största möjliga hänsyn tas till den mindre hackspettens livsmiljö som i det aktuella ärendet kommer att beröras. Detta för att säkerställa att förslaget undviker att artskyddet utlöses. Dessutom har Naturcentrum AB även fått i uppdrag att ta fram ett utlåtande/konsekvensanalys för hur förslaget påverkar mindre hackspettens livsmiljöer.

Den nu föreslagna dagvattendammen och kringanläggningar, kommer innebära avverkning av knappt 0,25 hektar lämpliga habitat för mindre hackspett. Även om avverkning sker är arean så liten att påverkan bedöms som mycket ringa på den mindre hackspettens livsmiljö i området. Dessutom kommer större arealer fuktlövskog tillskapas med åtgärderna vilket istället kommer gynna arten. Den avverkning som planeras sker även i den allra västligaste kanten av området vilket innebär att ingen uppsplittring/fragmentisering av reviret sker. Dessutom är det långsiktigt positivt att det berörda området kommer skyddas långsiktigt genom införlivande i intilliggande naturreservat. På så sätt kommer en ännu större del av mindre hackspettsreviret ges ett formellt långsiktigt skydd. Två ytterligare skyddsåtgärder som bör göras är att inom naturvärdesobjekt 1 och 5 (NVI av Ekologigruppen AB) utföra ringbarkning/veteranisering av 100 björkar utspritt inom objektet. Detta för att öka på mängden död lövved vilket skulle gynna den mindre hackspetten ytterligare inom reviret. Mer död lövved ökar både födosökmöjligheterna samt kan skapa träd där bohål kan hackas ut. Det är viktigt att lämpliga häckningsträd finns kontinuerligt eftersom arten varje år hackar fram ett nytt bohål i rötade trädstammar av främst glasbjörk och klibbal. Den andra skyddsåtgärden som bör göras för att minimera ingreppet i den mindre hackspettens livsmiljö, är att inte lägga upp massor söder om den planerade stigen från de grävningar som kommer utföras i den södra delen. Endast massor som behövs för igenläggning av diken bör tillåtas då detta är en åtgärd som syftar till att återställa referensförhållandena i området. Även massor som används för att styra vattnet eller som läggs på eller intill angränsande deponi tillåts. Att lägga upp massor söder om stigen skulle istället motverka att uppnå referensförhållandet i fuktlövskogen samt minska arealen lämplig livsmiljö för mindre hackspett. Bortkörning av dessa kommer därför eftersträvas. Det anges på Figur 5 att dessa kan läggas på deponin vilket därför bör väljas.

Den nu föreslagna utformningen av dagvattendammarna enligt alternativ 2, det långsiktiga skyddet av området som naturreservat, skapandet av större fuktskogsareal genom översilning samt genomförande av föreslagna kompensationsåtgärder med ringbarkning/veteranisering och att bortkörning av massor eftersträvas söder om planerad stig, gör att den kontinuerliga ekologiska funktionen, för den mindre hackspettens livsmiljöer, sammantaget kommer att bibehållas och till och med stärkas. **Den sammanvägda bedömningen är med ovanstående förutsättningar och genomförande av föreslagna skyddsåtgärder att detaljplaneförslaget för Västra Garnudden inte kommer att utlösa artskyddet och utgöra en förbjuden åtgärd.**

Uppdrag och bakgrund

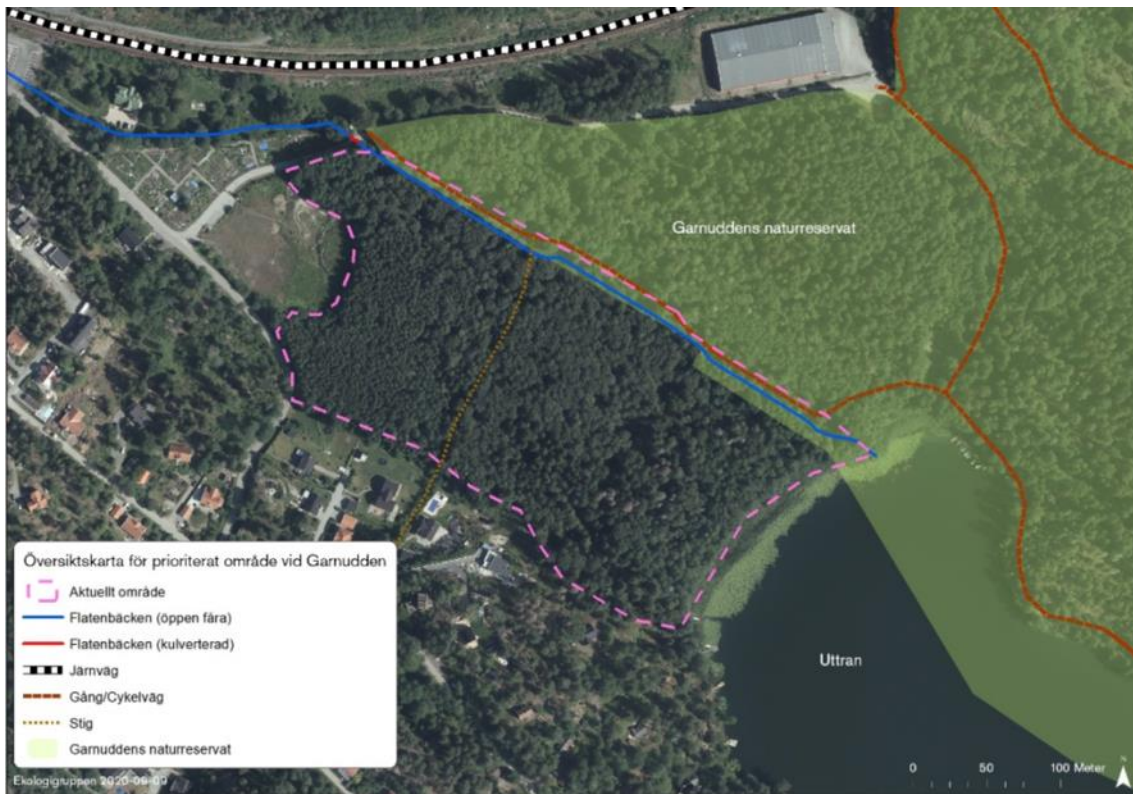
En detaljplan för Västra Garnudden är under framtagande vilken berör ett orört skogsområde beläget cirka 1–2 kilometer sydväst om Söderby Gärde. Här planeras att anlägga en dagvattendamm och översilningsyta med gångstråk. Inga hårdgjorda ytor planeras i planområdet. Detaljplanen gäller som en kompensationsåtgärd för en markavvattning inom en större bostadsexploatering vid Rönninge Centrum (detaljplan Södra Hallsta). Detaljplanerna hänger därmed ihop med varandra och Södra Hallsta är beroende av detaljplanen Västra Garnudden. Salems kommun har fått en dispens från markavvattningsförbudet vid Södra Hallsta och kompensationsåtgärden inom Västra Garnudden behöver vara genomförd innan markavvattningen i Södra Hallsta kan genomföras. På grund av detta är tidplanen för dessa detaljplaner begränsad och det är ont om tid att anta detaljplanerna, genomföra kompensationsåtgärden samt markavvattna.

Länsstyrelsens tillstånd är förenat med ett villkor om att:

”Kommunens föreslagna kompensationsvåtmark om 1 hektar, ska skyddas från exploatering genom formellt områdesskydd. De värden som går förlorade genom markavvattning ska kompenseras för. Kommunen ska därför redogöra vilka naturvärden och ekologiska funktioner som går förlorade samt redovisa hur man säkerställer att dessa kompenseras för på platsen för den nya våtmarken. Detta ska redovisas för tillsynsmyndigheten genom ett kontrollprogram. Kontrollprogrammet ska vara Länsstyrelsen tillhanda senast 1 april 2026, det vill säga sex månader innan dispens och tillstånd för markavvattning går ut. Länsstyrelsen har möjlighet att revidera kontrollprogrammet. Kompensationsåtgärderna ska vara utförda senast den 1 oktober 2026.”

Anläggandet av dammen innebär att ett fuktområde med främst ung björkskog kommer att beröras. En NVI (Naturvärdesinventering) har tagits fram för planområdet av Ekologigruppen AB.

Planarbetet har varit ute på två remissrundor och befinner sig inför antagande. Med anledning av att det i samband med en utredning för Söderby Gärde visat sig att den föreslagna detaljplanen för Västra Garnudden berör ett revir för den rödlistade mindre hackspetten behöver därför detaljplanen för Västra Garnudden hantera även detta och Naturcentrum AB har därför fått i uppdrag att delta i processen för utformning av åtgärderna så att största möjliga hänsyn tas till den mindre hackspettens livsmiljö så att förslaget på utformning undviker att artskyddet utlöses. Dessutom har Naturcentrum AB även fått i uppdrag att ta fram ett utlåtande/konsekvensanalys för hur förslaget påverkar den mindre hackspettens livsmiljöer.

Figur 2. Ortofot som visar områdets läge i förhållande till kringliggande landskap och skyddad natur. Kartan är hämtad från den tekniska beskrivningen och framtagen av Ekologigruppen AB.

Artskyddsförordningen

Det svenska artskyddet regleras huvudsakligen i artskyddsförordningen (2007:845). Artskyddsförordningen innehåller bland annat fridlysningsregler som innebär förbud mot att på olika sätt skada eller störa vilda djur- och växtarter. I förordningen finns fridlysningsbestämmelser som grundar sig på såväl EU-lagstiftning som internationella överenskommelser samt svenska fridlysningsregler. Ändrad praxis och tillämpning av de två EU-direktiven har lett till stor osäkerhet och otydlighet kring hur man kan visa tillräcklig hänsyn gentemot arter som skyddas enligt artskyddsförordningen.

I syfte att skapa ökad tydlighet och förutsägbarhet beslutade regeringen (juni 2022) om ändring i artskyddsförordningen. Med ändring av artskyddsförordningen begränsas bland annat förbudet att störa fåglar. Ändringen innebär att störningar som saknar betydelse för att bibehålla eller återupprätta populationen av en fågelart på en tillfredsställande nivå inte omfattas av förbudet.

Nedan visas utdrag av de nya bestämmelserna, gällande 4 § artskyddsförordningen som beslutades den 16 juni 2022. Denna förordning trädde i kraft den 1 oktober 2022.

4 § Det är förbjudet att

1. avsiktligt fånga eller döda vilda fåglar,
2. avsiktligt förstöra eller skada vilda fåglars bon eller ägg eller bortföra sådana fåglars bon,
3. samla in vilda fåglars ägg, även om de är tomma, och
4. avsiktligt störa vilda fåglar, särskilt under deras häcknings- och uppfödningssperiod, om inte störningen saknar betydelse för att
 - a) bibehålla populationen av fågelarten på en tillfredsställande nivå,
särskilt utifrån ekologiska, vetenskapliga och kulturella behov, eller
 - b) återupprätta populationen till den nivån.

Förbudet gäller inte jakt efter fåglar. I fråga om sådan jakt finns bestämmelser med motsvarande innebörd i jaktlagen (1987:259) och jaktförordningen (1987:905).

I kommentarerna till de nya bestämmelserna anges att exempel på omständigheter som kan tala för att nivån inte kan anses vara tillfredsställande är att den aktuella fågelarten är nationellt rödlistad, finns upptagen på fågeldirektivets bilaga 1 eller att populationen har genomgått en konstaterad kraftig minskning. Därför har särskild vikt lagts på dessa arter i denna utredning.

Artskydd och detaljplaner

Vid planläggning av ett område är det två viktiga bedömningar som skall göras för varje skyddad art som förekommer i området:

1. Försvåras upprätthållandet av populationen av arten på en tillfredställande nivå? Om ett projekt eller en plan bedöms påverka populationen på ett sådant sätt är det inte möjligt att söka dispens, i stället behöver skyddsåtgärder vidtas så att populationen inte påverkas.
2. Görs intrång i en arts livsmiljö? Om väsentliga delar av en fågelarts livsmiljö minskar på grund av planläggningen kan denna behöva ersättas på annat håll.

Om båda dessa frågor hanteras behövs inte längre dispensen. Målet med skyddsåtgärderna blir alltså att göra dispensen onödig, genom att population och livsmiljöers ekologiska funktion inte påverkas negativt. Skyddsåtgärderna kan ha karaktären av kompensationsåtgärder där ett näraliggande område iordningställs så att numerären av arten inte minskar. Ett samråd med Länsstyrelsen bör genomföras om det finns risk för att förbud utlöses eller om det krävs särskilda skyddsåtgärder för att inte utlösa förbud.

Kontinuerliga ekologiska funktion

För att kunna bedöma hur olika arter påverkas av en exploatering är det nödvändigt att känna till vilka arter som förekommer i det aktuella området. Man behöver även ha kunskap om områdets sammansättning av livsmiljöer, arternas krav på livsmiljöer samt nationella och regionala populationstrender. Därefter kan man göra en bedömning av respektive art och hur en exploatering kan påverka den kontinuerliga ekologiska funktionen (KEF). Med kontinuerlig ekologisk funktion menas den ekologiska funktion en livsmiljö normalt ständigt tillhandahåller åt en art, till exempel som skydd eller födosökningsplats. I Naturvårdsverkets handbok för artskyddsförordningen, del 1 (Naturvårdsverket 2009), anges: "Gemensamt för åtgärder rörande djurens olika uppehållsplatser är att dessa inte får påverkas av mänskliga aktiviteter på ett sådant sätt att platserna i fråga förlorar sin kontinuerliga ekologiska funktion för berörda arter. Med detta avses att ingreppet inte får vara så omfattande att området tappar de egenskaper som gör det betydelsefullt för arten i fråga. Platserna behöver skyddas även när de inte används så att funktionen finns kvar när arten återvänder för att lägga ägg eller föda ungar."

Med område menas i det här fallet inte bara området där en åtgärd planeras, utan det område som en population av en art behöver för att bevarandestatus inte ska påverkas negativt. För att bedöma om den kontinuerliga ekologiska funktionen påverkas behöver man alltså även titta på och bedöma kvaliteterna utifrån den aktuella artens behov i det omgivande landskapet.

Naturvårdsverkets och Skogsstyrelsens tolkning av lagförändring 1 oktober 2022

Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen har den 29 september 2022 gjort en tolkning av de ändringar i artskyddsförordningen som trädde i kraft den 1 oktober 2022. Nedan ses ett utdrag av denna tolkning som kan vara relevant även för planarbete.

4 § första stycket punkten 4 - avsiktligt störa vilda fåglar

Naturvårdsverkets och Skogsstyrelsens slutsatser:

- Förbudet mot att störa vilda fåglar gäller inte om störningen saknar betydelse för att bibehålla eller återupprätta populationen på en tillfredsställande nivå särskilt utifrån ekologiska, vetenskapliga och kulturella behov.

- Förbudet att avsiktligt störa vilda fåglar gäller särskilt under deras häcknings- och uppfödningperiod men detta förbud bör inte begränsas till häcknings- och uppfödningperioden. En bedömning måste här göras utifrån respektive fågelart som riskerar att påverkas negativt av en åtgärd.

- Negativ påverkan på en livsmiljö för en fågelart kan utgöra en förbjuden störning. Bedömning av om det kan komma att påverka populationsnivån till att inte vara tillfredsställande måste göras från fall till fall.

Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen anser att begreppet störning inte har ändrats genom den nya lydelsen i artskyddsförordningen. Vad som kan anses utgöra en störning kan tolkas så här: *Varje verksamhet som avsiktligt stör en art i sådan omfattning att det kan påverka dess chanser till överlevnad, fortplantningsframgång eller reproduktionsförmåga, eller som leder till en minskning av det bebodda området eller till att arten förflyttas eller fördrivs, bör ses som en störning* och det varierar beroende på fågelart. En bedömning behöver göras från fall till fall om en åtgärd utgör en störning som inte saknar betydelse för att bibehålla eller återupprätta fågelarters population på en tillfredsställande nivå.

Detaljplan för Västra Garnudden

Förslag till utformning av dagvattendamm och översilning

Ekologigruppen AB har haft i uppdrag att ta fram förslag på dagvattendamm och översilning inom detaljplan Västra Garnudden. Naturcentrum AB har deltagit i arbetet för att tillsammans utforma ett alternativ som innebär att den mindre hackspettens livsmiljö påverkas så lite som möjligt och att den ekologiska kontinuerliga funktionen kvarstår. Nedan visas fyra scenarier om utretts där det största alternativet skulle innebära avverkning av cirka 1,3 hektar lövskog på fuktig mark och det minsta alternativet en yta på knappt 0,25 hektar (se figur 3).

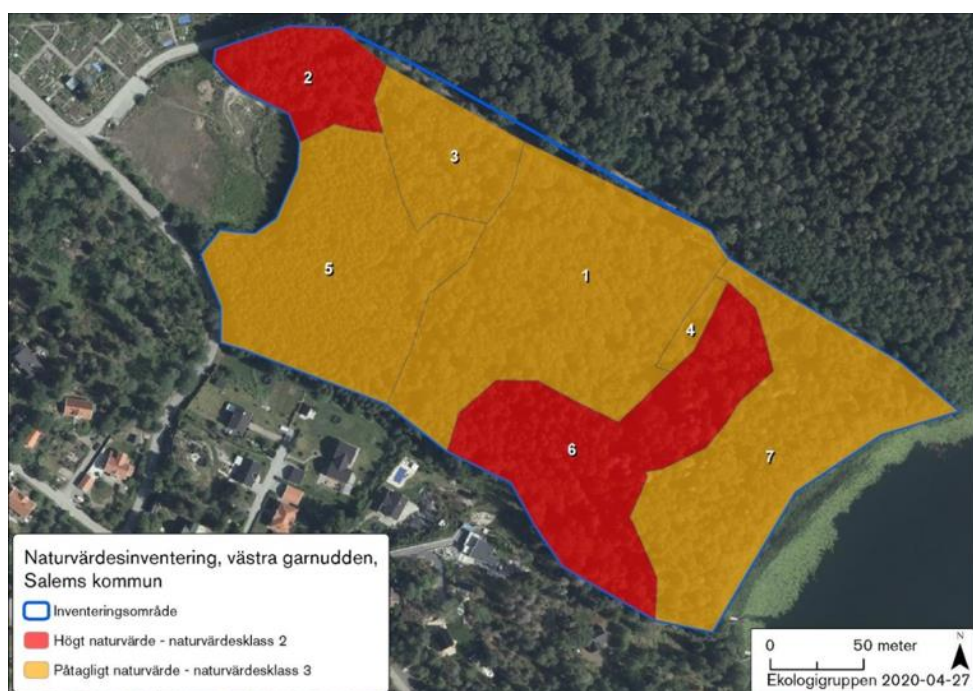
Alt 1 - Större dagvattendamm på ca 4370m² (Figur 4)

Scenario 1 - Dammens schaktmassor återanvänds inom området och ca 13 000m² avverkas

Scenario 2 - Dammens schaktmassor fraktas bort och ca 11 000m² avverkas

Alt 2 - Mindre dagvattendamm på ca 790 m² (Figur 5)

Scenario 3 - Dammens schaktmassor återanvänds/fraktas bort och ca 2400 m² träd behöver tas ned

Figur 3. Naturvärdesinventering genomförd av Ekologigruppen för Västra Garnudden.

Det alternativ som slutligen valts är det som minimerar ingreppen i livsmiljön för den mindre hackspetten men ändå uppfyller kraven att tillskapa de våtmarker och funktioner som ingår i länsstyrelsens dispens för markavvattning. Det område som kommer ianspråk i det slutliga förslaget utgörs huvudsakligen av yngre skog med huvudsakligen glasbjörk med inslag av yngre gran (se bild på omslaget till denna rapport). Området där avverkning kommer ske är klassat med naturvärdesklass 3 (påtagligt naturvärde) enligt den naturvärdesinventering som Ekologigruppen gjort (se figur 3). En mindre "korridor" med naturmark bedömd med naturvärdesklass 2 (högt naturvärde) kommer påverkas med trädfällning för dammens inlopp för att inte påverka kolonilotterna strax norr om området. En ytterligare skyddsåtgärd som föreslås i detta Artskyddsutlåtande är att inga massor som saknar funktion för våtmarken läggs upp inom ytor som klassats med naturvärdesklass 2 eller 3. Det massupplag som finns skissat söder om den planerade stigen bör därför utgå. På kartan anges också att det finns ett alternativ att lägga det på intilliggande upplagsområdet som angränsar i nordväst. Detta skulle vara en långsiktigt bättre lösning med hänsyn till områdets naturvärden som annars skulle påverkas negativt genom indirekt torrläggning av fuktlövskog som bland annat utgör habitat för mindre hackspett. I det framtagna redovisas två alternativ för masshanteringen enligt figur 5.

Figur 6: Mindre hackspett, en rödlistad fågelart som häckar i området, som även framgent bedöms ha livsmiljöer med en säkrad kontinuerlig ekologisk funktion för arten under förutsättning att föreslagna skyddsåtgärder vidtas.

Mindre hackspett vid Västra Garnudden

I samband med en fågelinventering vid Söderby gårde, strax nordost om Västra Garnudden, som genomfördes av Naturcentrum AB 2022, påträffades mindre hackspett. Mindre hackspett är en rödlistad fågelart i kategorin nära hotad (NT). Vid den därefter följande Artskyddsutredningen har den mindre hackspettens revir bedömts vilket framgår av karta 7. Nedan redovisas den mindre hackspettens förekomst och hur den föreslagna detaljplanen för Västra Garnudden påverkar den mindre hackspettens livsmiljöer och dess kontinuerliga ekologiska funktion.

Lokal population

Ett revir för mindre hackspett har fastställts under fågelinventering 2022. Noteringar av revirhävdande mindre hackspettar har även noterats i eller i närheten av området under flera år tidigare. Det revir som berör Västra Garnuddens detaljplan bedöms omfatta skogen söder om järnvägen, vilken ingår i Garnuddens naturreservat, samt angränsande oexploaterade skogar norr om järnvägen. Det sammanhängande skogsområdet omfattar totalt ca 110 hektar vilket ligger i det undre spannet för ett mindre hackspettsrevir (100-200 hektar enligt Artfakta). För att bibehålla reviret för mindre hackspett behöver områdets lämpliga habitat bibehållas orörda, liksom att det sammanhängande skogsområdet ej splittras ytterligare.

Ekologi och livsmiljökrav

Mindre hackspetten lever i löv- och blandskog. Under vintern kan födosök ske även i äldre grandominerad skog, troligen för att den ger bättre skydd mot rovdjur och rovfåglar än ren lövskog. För häckning krävs döda lövträd. Födötillgången under senvinter och vår är ofta en begränsande faktor. När en individ har häckat i ett område lever den i detta nästan undantagslöst resten av sitt liv. En hona kan häcka tillsammans med två hanar i olika revir (polyandri) och någon gång kan en hane häcka med två honor i olika revir. Artens varierande parningssystem, att både hane och hona trummar, benägenheten att hacka ut flera bohål och mindre hackspettens stora revir innebär att det är lätt att överskatta antalet fåglar i ett område. För att häcka framgångsrikt behöver ett par cirka 40 ha lövdominerad skog inom ett skogsområde på upp till 200 ha. Både hona och hane hävdar överlappande revir på omkring 100 ha under en dryg månad före äggläggning. Revirets storlek ökar med lövskogens uppsplittring. Under vintern utsträcks födosöket till ett större område på flera hundra hektar. Häckar i murkna lövträdstammar eller stubbar (oftast klibbal eller björk), vanligen 3–7 meter över marken. Ett nytt bohål hackas ut varje vår. (SLU Artdatabanken 2022).

Utbredning och population

I Sverige förekommer den mindre hackspetten över hela landet upp till trädgränsen i fjällen. Arten uppträder i allmänhet sparsamt men lokalt är den vanligare, till exempel vid vissa insjöstränder och i större ädellövskogsområden. Det svenska beståndet beräknades 2018

till 4200 par (Wirdheim 2019). Beståndet i Stockholms län har skattats till 220 par (intervall 150-300 par) av Ottosson m.fl. (2012). Detta innebär att detta är en ovanlig art i länet och de livsmiljöer som är lämpliga för arten är därför av vikt för länets population. Mindre hackspett är en lokalt ovanlig art. Sannolikt färre än 10 par i Salems kommun enligt Naturcentrums bedömning av uppgifter från Artportalen.

Bevarandestatus

En minskning av populationen pågår eller förväntas ske. Minskningen avser kvalitén på artens habitat och antalet reproduktiva individer. Minskningstakten har uppgått till 25 (10-40) % under de senaste 15 åren. Minskningstakten för den svenska populationen bedöms vara nära gränsvärdet för Sårbar (VU). (SLU Artdatabanken 2022).

Hot

Mindre hackspetten missgynnas av gallring i löv- och blandskogar, om lövträd tas bort. Vidare så missgynnas arten starkt genom avverkning av äldre lövträd, omföring av lövträdslundar och blandskogsbestånd till barrskog samt genom dränering och avverkning av al- och björkkärr. Mindre hackspetten missgynnas även starkt av sådan landskapsvård som innebär röjning eller gallring av täta strandskogar, alkärr samt borttagande av murkna träd och grenar. Nedhuggning av äldre hagmarksbjörkar och alar är också negativt. (SLU Artdatabanken 2020)

Påverkan på livsmiljö vid Västra Garnudden

Inom utredningsområdet där dammar och översilning planeras finns lämpliga livsmiljöer för mindre hackspett. Här finns alkärr, fuktig björkskog och andra varierade lövmiljöer med god tillgång på död ved vilka väl uppfyller artens biotopkrav. Arten är ovanlig till sparsamt förekommande både på nationell, regional och lokal nivå och den har även en negativ trend nationellt vilket lett till att den är nationellt rödlistad. Därför är alla lämpliga livsmiljöer där arten förekommer viktiga. Skulle de lämpliga livsmiljöerna inom utredningsområdet avverkas eller påverkas negativt på annat sätt, till exempel genom gallring, borttagande av död ved eller dränering, skulle områdets kontinuerliga ekologiska funktion för mindre hackspett försämrats och riskera att ej längre fungera. Likaså behöver den sammanhängande skogen bibehållas så obruten som möjligt. Ytterligare uppsplittringar riskerar likaledes att försämra områdets kontinuerliga ekologiska funktion. Med naturvårdsverkets och Skogsstyrelsens tolkning av den ändrade lagstiftningen från 1 oktober 2022 (se även sid 9) har man uttalat följande: *"Varje verksamhet som avsiktligt stör en art i sådan omfattning att det kan påverka dess chanser till överlevnad, fortplantningsframgång eller reproduktionsförmåga, eller som leder till en minskning av det bebodda området eller till att arten förflyttas eller fördrivs, bör ses som en störning och det varierar beroende på fågelart. En bedömning behöver göras från fall till fall om en åtgärd utgör en störning som inte saknar betydelse för att bibehålla eller återupprätta fågelarters population på en tillfredsställande nivå."* I det aktuella fallet med föreslagna åtgärder inom detaljplanen för Västra Garnudden kommer en mindre del av ett ungt glasbjörkdominerat område beröras. I arbetet har flera olika förslag prövats och det slutliga förslaget innebär att endast cirka 0,25 hektar kommer behöva avverkas i den västligaste kanten av den

mindre hackspettens sammanhängande revir. Dessutom kommer översilning ske inom ett skogsparti som istället bedöms öka och förbättrar livsmiljöerna för den mindre hackspetten. Hela den västra delen av reviret, som idag saknar långsiktigt skydd, kommer även införlivas i Garnuddens naturreservat.

Skyddsåtgärder och kompensationsåtgärder

För att upprätthålla områdets kontinuerliga ekologiska funktion för mindre hackspett krävs både att områdets livsmiljöer för mindre hackspett bibehålls intakta samt att reviret inte minskar. Arten kräver totalt 40 hektar lämpliga livsmiljöer inom ett område som är 100-200 hektar. För mindre hackspetten kommer det behövas kompensationsåtgärder för att säkerställa områdes fortsatta kontinuerliga ekologiska funktion för arten. Det som krävs är att lämna berörda livsmiljöer i väsentlig del intakta. Man behöver även säkerställa att det sammanhängande skogsområdet, som idag är ca 110 hektar stort, bibehålls så sammanhängande som möjligt och ej minskar eftersom det redan är i det undra spannet för den mindre hackspettens krav på sammanhängande revirstorlek. Det innebär alltså att reviret inte kan minska eller splittras upp ytterligare med avverkning eller exploatering utan att detta riskerar att områdets kontinuerliga ekologiska funktion för mindre hackspett inte längre uppfylls.

Det nu aktuella ärendet med anläggande av en dagvattendamm och översilning berör delar av den mindre hackspettarnas revir. Den nu slutliga föreslagna dagvattendammen och kringanläggningar, kommer innebära avverkning av knappt 0,25 hektar lämpliga habitat för mindre hackspett (lövskog på fuktig mark). Även om avverkning sker så är arean så liten att påverkan bedöms som ringa på den mindre hackspettens livsmiljö i området. Dessutom kommer större arealer sumplövskog tillskapas genom översilning vilket istället kommer gynna arten. Den avverkning som planeras sker även i den allra västligaste kanten av området vilket innebär att ingen uppsplittring/fragmentisering av reviret sker. Dessutom är det långsiktigt en mycket viktig åtgärd att det berörda området kommer skyddas genom införlivande i det intilliggande naturreservatet Garnudden. På så sätt kommer ännu större del av den mindre hackspettens revir få ett formellt skydd vilket ytterligare bidrar till en starkare kontinuerlig ekologisk funktion.

Sammanfattning av redan föreslagna skyddsåtgärder enligt förslaget:

- Minimering av yta för avverkning till endast 0,25 hektar
- Ökad areal/förstärkning av lämplig livsmiljö genom översilning i lövskog
- Formellt skydd som naturreservat

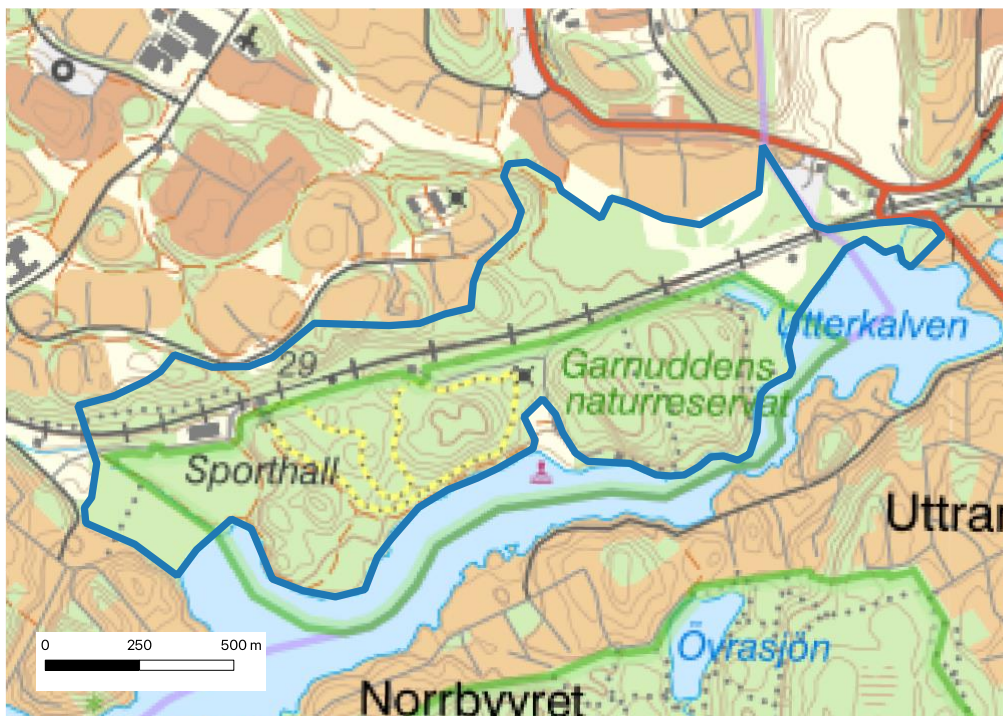
Förutom ovanstående behöver även följande skyddsåtgärder genomföras för att minimera ingreppet och stärka den mindre hackspettens livsmiljö.

- Inom naturvärdesobjekt 1 och 5 (NVI av Ekologigruppen AB) utförs ringbarkning/veteranisering av 100 björkar utspridd inom objekten. Detta för att öka på mängden död lövved vilket skulle gynna den mindre hackspetten ytterligare inom reviret. Mer död lövved ökar både födosökmöjligheterna samt kan skapa träd

där bohål kan hackas ut. Det är viktigt att lämpliga häckningsträd finns kontinuerligt eftersom arten varje år hackar fram ett nytt bohål i rötade trädstammar av främst glasbjörk och klibbal.

- Den andra skyddsåtgärden som bör göras för att minimera ingreppet i den mindre hackspettens livsmiljö, är att inte lägga upp massor söder om den planerade stigen från de grävningar som kommer utföras i den södra delen. Endast massor som behövs för igenläggning av diken bör tillåtas då detta är en åtgärd som syftar till att återställa referensförhållandena i området. Tillåtas kan även massor som används för att styra vattnet eller som läggs på eller intill angränsande deponi. Att lägga upp massor söder om stigen skulle istället motverka att uppnå referensförhållandet i fuktlövskogen samt minska arealen lämplig livsmiljö för mindre hackspett. Bortkörning av dessa bör därför eftersträvas. Det anges på Figur 5 att dessa kan läggas på deponin vilket därför bör väljas.

Den nu föreslagna utformningen av dagvattendammarna enligt alternativ 2, det långsiktiga skyddet av området som naturreservat, skapandet av större fuktskogsareal genom översilning samt genomförande av föreslagna kompensationsåtgärder med ringbarkning/veteranisering och att bortkörning av massor eftersträvas söder om planerad stig för gör att **den kontinuerliga ekologiska funktionen för den mindre hackspettens livsmiljöer sammantaget kommer att bibehållas och till och med stärkas**. Den sammanvägda bedömningen är med ovanstående förutsättningar, och genomförande av föreslagna skyddsåtgärder, att detaljplaneförslaget för Västra Garnudden inte kommer att utlösa artskyddet och utgöra en förbjuden åtgärd.

Figur 7. Kartan visar med blå avgränsningslinje den mindre hackspettens totala bedömda revir (ca 110 hektar).

Referenser

Publikationer

- Anderberg, R. 2020. Naturvärdesinventering västra Garnudden, Salems kommun. Ekologigruppen AB.
- Ekologigruppen AB 2023. Kontrollprogram Södra Hallsta, Västra Garnudden. Salem kommun.
- Hällholm, S. 2021. Naturvärdesinventering vid Söderby Gärde, Salem. Ekologigruppen AB.
- Ottosson, U., Ottvall, R., Elmberg, J., Green, M., Gustafsson, R., Haas, F., Holmqvist, N., Lindström, Å., Nilsson, L., Svensson, M., Svensson, S. & Tjernberg, M. 2012. Fåglarna i Sverige – antal och förekomst. Sveriges ornitologiska förening, Halmstad. 592 s.
- Naturvårdsverket. 2009. Handbok för artskyddsförordningen. Del 1. Fridlysning och dispenser. Handbok 2009:2. Naturresursavdelningen.
- Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen 2022. Naturvårdsverkets och Skogsstyrelsens gemensamma tolkning av förändringarna i 4 § artskyddsförordningen om fridlysning av fåglar i samband med skogsbruk.
- SLU Artdatabanken. 2020. Rödlistade arter i Sverige 2020. SLU Artdatabanken, Uppsala.
- Strid, T 2022. Fågelinventering Söderby Gärde, Salems kommun, Stockholms län. Naturcentrum AB i PDF-rapport till Salems kommun. 22 sidor.
- Svensson, S., Svensson, M., Tjernberg, M. & Åkesson, S. 1999. Svensk fågelatlas. Sveriges Ornitologiska Förening, Stockholm.
- Wirdheim 2019: Sveriges fåglar 2020. BirdLife Sverige – Sveriges Ornitologiska Förening i samarbete med Svensk Fågeltaxering vid Lunds Universitet och med material från ArtDatabanken samt fågelstationerna vid Ottenby och Falsterbo.

Internetbaserade källor

www.artportalen.se

SLU Artdatabanken (2022) Artfakta